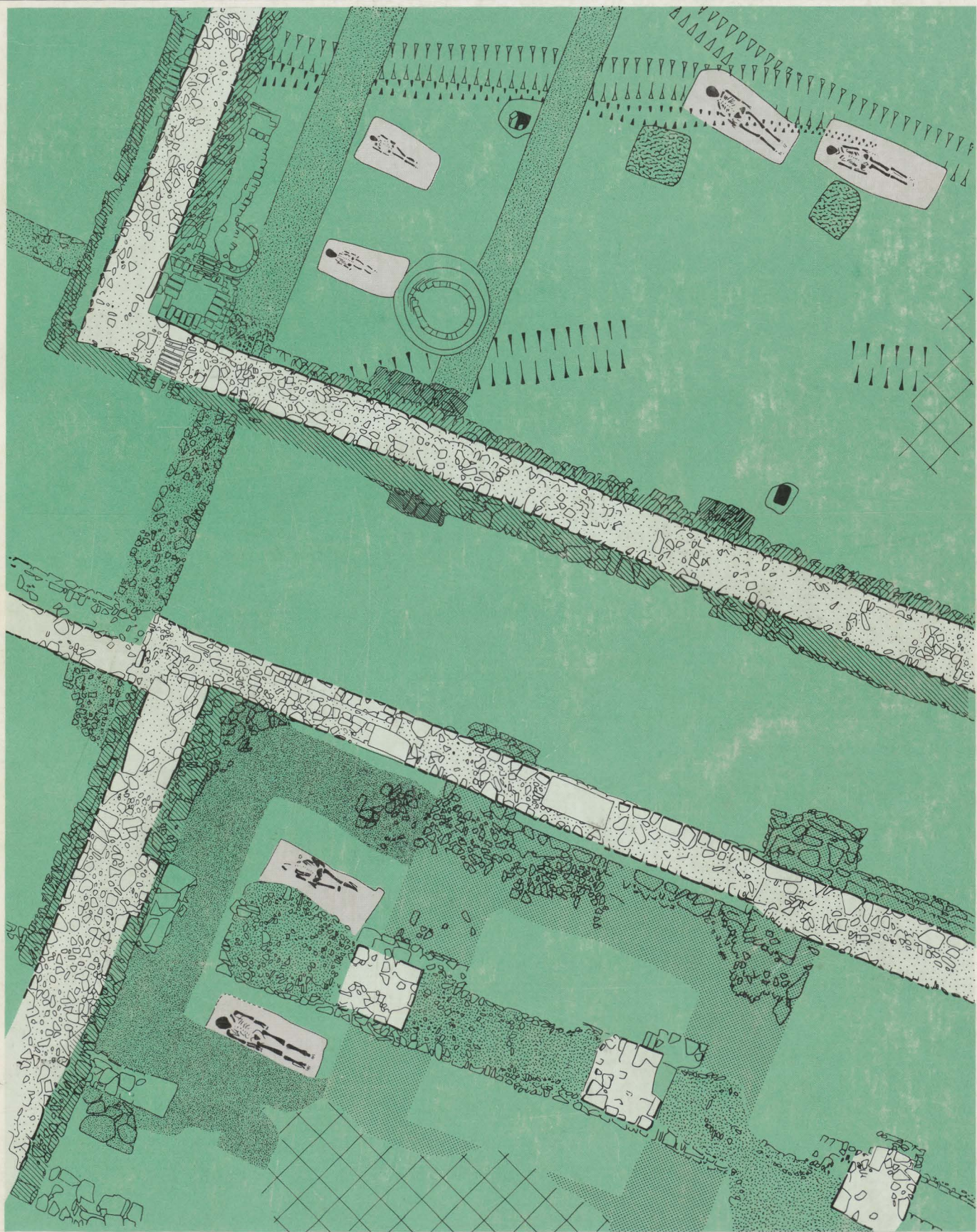
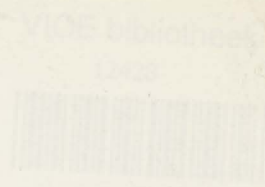

ARCHAEOLOGIA BELGICA

N

ARCHAEOLOGIA BELGICA

Opdracht van Professor Dr. Jozef Mertens
R.I.I.T. werkdag van de Nationale Dienst
voor Opgaven tot 1978, ter gelegenheid van
zijn 65e verjaardag.

Donné de professor Jozef Mertens (U.C.L.)
chef de travaux au Service National des Fouilles
après en 1978 à l'occasion de son 65e anniversaire.

1 - 1985 - 2

ARCHAEOLOGIA BELGICA I - 1985 - 2

National Dienst voor Opgaven
Service National des Fouilles

Opgedragen aan *Professor Dr. Jozef Mertens*
(K.U.L.), werkleider aan de Nationale Dienst
voor Opgravingen tot 1978, ter gelegenheid van
zijn 65ste verjaardag.

Dédié au *professeur Jozef Mertens* (U.C.L.),
chef de travaux au Service National des Fouilles
jusqu'en 1978, à l'occasion de son 65e anniversaire.

ARCHAEOLOGIA BELGICA I - 1982 - 2

ARCHAEOLOGIA BELGICA

TABLE DES MATIERES

CONSPECTUS

I - 1985 - 2

B. Leunens, Eerste opgravingscampagne op de Kruiswegwonderzetting te Blijsselt	7	A. Meuwys, La "Tombée de la Roche" à Sugny	31
G. Vanden & P.M. Verpoort, Het Bosveld van de Dook (Gem. Herx-de-Stad)	13	D. Callebaut, Opgraving van de voorlopige "Hogelands" van Kruiswegwonderzetting te Blijsselt	39
F. Hubert, Recherches archéologiques à Blijsselt	17	J. De Meulemeester & C. Vanhousen, Het voorlopige "Hogelands" van Kruiswegwonderzetting te Blijsselt	95
A. Cahen-Delhaye, Découverte d'un Foyer du Bronze final à Huy (avec une contribution de L. Mary)	25	R. Van de Kerkhof, Het kastel d'Aspre- mont-Lynden te Reken	99
E. Maes & L. Van Impe, Een prehistorisch begravenis te Wipplingen (Gem. Meppen- Gronsveld)	29	D. Callebaut, P. Van der Plaetsen & W. Decock, De burch van Oudevliet	103
A. Jans & L. Van Impe, Het urnenveld op de Boschende te Kaulille (Gem. Bocholt)	33	D. Callebaut, Middeleeuwse aardwerkwerd- ingen te Aalst	109
P. Janssen & L. Van Impe, Een grafveld op de heide te Klein-Ravels (Gem. Blijsselt)	37	H. Roggy, Trouvailles néolithiques à Liereux	113
V. Van Aert, A. Cahen-Delhaye, Bijdrage tot de kennis van de heide van de heide van Léogoe	41	B. Roggy & J. Van Impe, Het Wapenveld te Dier	117
A. Cahen-Delhaye, J. Papelier & H. Grata, Eerste campagne de fouilles dans la forêt de Flandre	47	H. Grata & A. Gansel, Coupes dans la forêt de Flandre	121
L. Van Impe, P. Slobbe & P. Vanden, Het begravenis van Dook in 1934	51	J. Phamier, Verspreide middeleeuwse en modernere vondsten in de kruiswegwonderzetting	127
D. De Bee, De opgravingscampagne 1984 in Nieuwvliet	55	J. De Meulemeester & J. Termote, Twee opgravingen op de heide van Kruiswegwonderzetting te Blijsselt	131
P. Janssen & H. Grata, Un faucon néolithique à Flandre	61	A. Cahen-Delhaye & M. Dewilde, De opgravingen te Tervuren	137
H. H. Carbon, Nieuwe ontdekkingen in de opgravingen van de heide van Kruiswegwonderzetting te Blijsselt	67	NOTES	
H. H. Carbon, Voie ancienne à Senechalange: le chemin romain Buis-Trèves ?	73	J. et L. Leunens, L. Mary & M. Ouz, Les opgravingen de la Grande Luchette à Huy	
P. Janssen, G. Fassin & G. Heug, De opgravingen van de heide van Kruiswegwonderzetting te Blijsselt	77	A. Cahen-Delhaye, Dates de radiocarbon pour la forêt de Flandre et de Kruiswegwonderzetting te Blijsselt	

Nationale Dienst voor Opgravingen
Service National des Fouilles

8399A

ARCHAEOLOGIA BELGICA

Nouvelle série - Nieuwe reeks

Directeur Dr. G. De Boe

Etudes et rapports
du

Service National des Fouilles
Parc du Cinquantenaire 1
B-1040 Bruxelles

Studies en verslagen
van de

Nationale dienst voor Opgravingen
Jubelpark 1
B-1040 Brussel

Rédaction

A. Cahen-Delhaye, G. De Boe, L. Van Impe

Redactie

Couverture

G. Lauwens

Omslag

© Service National des Fouilles

© Nationale Dienst voor Opgravingen

D/1985/0405/2
ISSN 0772 7488

Eerste opgravingscampagne op de Tjongeriaan-
nederzetting te Rekem

TABLE DES MATIERES

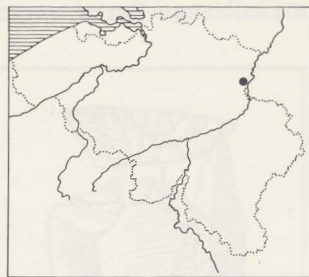
INHOUDSTAFEL

CONSPECTUS MCMLXXXIV

R. Lauwers, Eerste opgravingscampagne op de Tjongeriaannederzetting te Rekem	7	A. Matthys, Le "Tchesté de la Rotche" à Sugny	81
G. Vynckier & P.M. Vermeersch, Een mesolithisch site te Donk (Gem. Herk-de-Stad)	13	D. Callebaut, De portus en abdij van Ename	89
F. Hubert, Recherches aux mégalithes de Wéris	17	J. De Meulemeester & C. Vanthournout, Het voorhof van de "Hoge Andjoen"-motte te Werken	95
A. Cahen-Delhayé, Découverte d'un rasoir de l'Age du Bronze final à Huy (avec une contribution de L. Maes)	25	R. Van de Konijnenburg, Het kasteel d'Aspremont-Lynden te Rekem	99
K. Maes & L. Van Impe, Een prehistorische begraafplaats te Wijshagen (Gem. Meeuwen-Gruitrode)	29	D. Callebaut, P. Van der Plaetsen & W. Decock, De borch van Oudenaarde	103
A. Engels & L. Van Impe, Het urnenveld op de Dorperheide te Kaulille (Gem. Bocholt)	33	D. Callebaut, Middeleeuwse aardewerkvondsten te Aalst	109
R. Annaert & L. Van Impe, Een grafheuvelgroep uit de Ijzertijd te Klein-Ravels (Gem. Ravels)	37	H. Remy, Trouvailles médiévales à Lierneux	113
V. Hurt, A. Cahen-Delhayé & H. Gratia, Poursuite des fouilles dans la nécropole à tombelles de Léglise	43	B. Roosens & J. Van Impe, Het Warandekasteel te Diest	117
A. Cahen-Delhayé, J. Papeleux & H. Gratia, Troisième campagne de fouilles dans la forteresse d'Etalle	47	H. Gratia & A. Geubel, Coupe dans le fossé de la ville de Neufchâteau	123
L. Van Impe, P. Strobbe & P. Vynckier, Het bodemonderzoek in Donk in 1984	51	J. Plumier, Vestiges médiévaux et modernes de l'abbaye de Gemboux	127
G. De Boe, De opgravingscampagne 1984 te Neerharen-Rekem	53	J. De Meulemeester & J. Termote, Terreinvakkende opgraving op de weide Solvay te Damme	131
G. Hossey & H. Gratia, Un fanum gallo-romain à Pin-Izel	63	M.-H. Corbiau, Sauvetage dans la place forte de Philippeville	133
G. Cuyt, De inheems-Romeinse nederzetting te Wijnegem	67	J. De Meulemeester & M. Dewilde, De hertogelijke watermolen te Tervuren	137
M.-H. Corbiau, Nouvelles découvertes dans l'agglomération routière romaine de Strée	71	NOTES - NOTA'S	142
M.-H. Corbiau, Voie ancienne à Serinchamps : la chaussée romaine Bavai-Trèves ?	73	J. et P. Lausberg, L. Pirnay & M. Otte, Analyses au radiocarbone à la Grotte Lechat à Hamoir.	
F. Jungen, G. Fairon & G. Hossey, Un four de potier carolingien à Autelbas-Barnich	77	A. Cahen-Delhayé, Dates au radiocarbone d'un foyer à Hamipré et de forteresses à Ethe et Tamines.	
		H. Gratia & A. Cahen-Delhayé, Poursuite du sauvetage dans le vicus d'Arlon.	

R. LAUWERS

Eerste opgravingscampagne op de Tjongeriaan-nederzetting te Rekem

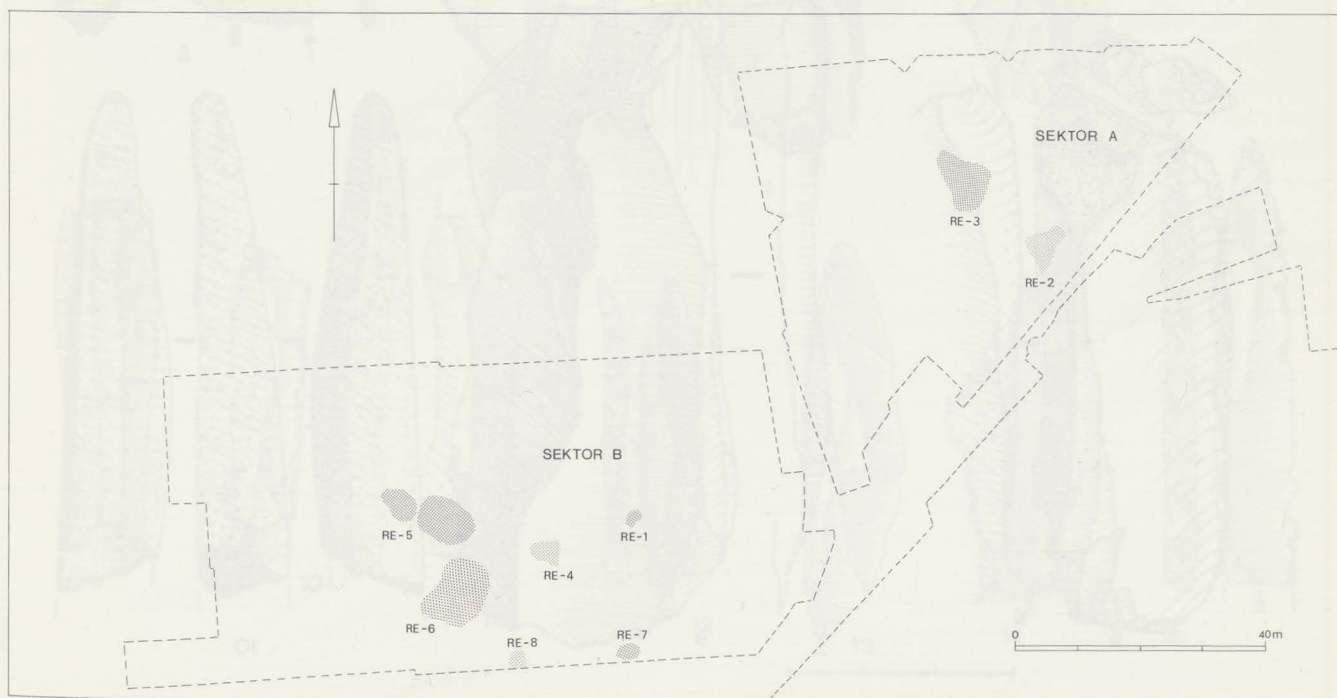

Voorheen werden op het opgravingsterrein van de Romeinse villa te Rekem-Neerharen¹ talrijke vondsten gedaan die wezen op een belangrijke prehistorische aanwezigheid op deze plaats langs de Maasoever. Van 1 augustus tot 31 oktober 1984 kon dankzij de samenwerking tussen het Laboratorium voor Prehistorie - K.U.L. en de Nationale Dienst voor Opgravingen een aangepast prehistorisch onderzoek opgezet worden. Deze samenwerking bood ons de mogelijkheid een grootschalige prospectie uit te voeren op het terrein dat door de N.D.O. blootgelegd werd. Tijdens

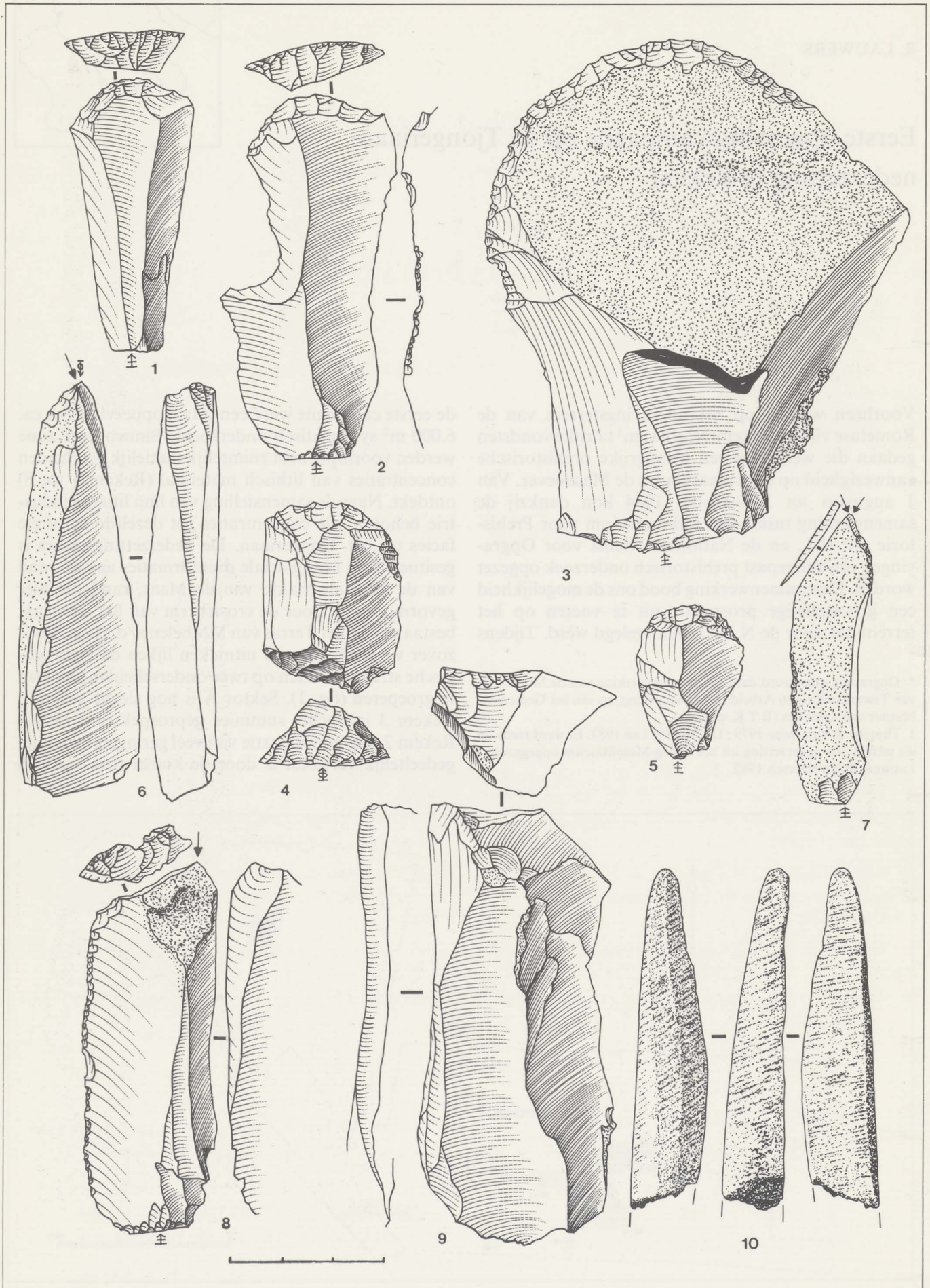
de eerste campagne werd een totaal oppervlak van ca. 6.000 m² systematisch onderzocht. Binnen deze zone werden voorlopig acht ruimtelijk duidelijk gescheiden concentraties van lithisch materiaal (Rekem 1 tot 8) ontdekt. Naar de samenstelling van hun litische industrie behoren alle concentraties tot dezelfde culturele facies nl. het Tjongeriaan. De nederzettingenplaats is gesitueerd op tardiglaciale duinformaties aan de rand van de alluviale vlakte van de Maas, rand die hier gevormd wordt door de erosie berm van het substraat bestaande uit het Terras van Mechelen a/d Maas. Voor zover we reeds kunnen uitmaken lijken de archeologische structuren zich op twee onderscheiden plaatsen te groeperen (fig. 1). Sektor A is nog slecht gekend: Rekem 3 is slechts summier geprospekteerd terwijl Rekem 2, een concentratie van veel geringere omvang, gedeeltelijk verwoest is door de konstruktie van een

* Opgraving uitgevoerd dank zij de medewerking van de Ministeries van Tewerkstelling en Arbeid en van Begroting, en van het Gemeentebestuur van Lanaken (B.T.K.-projekt).

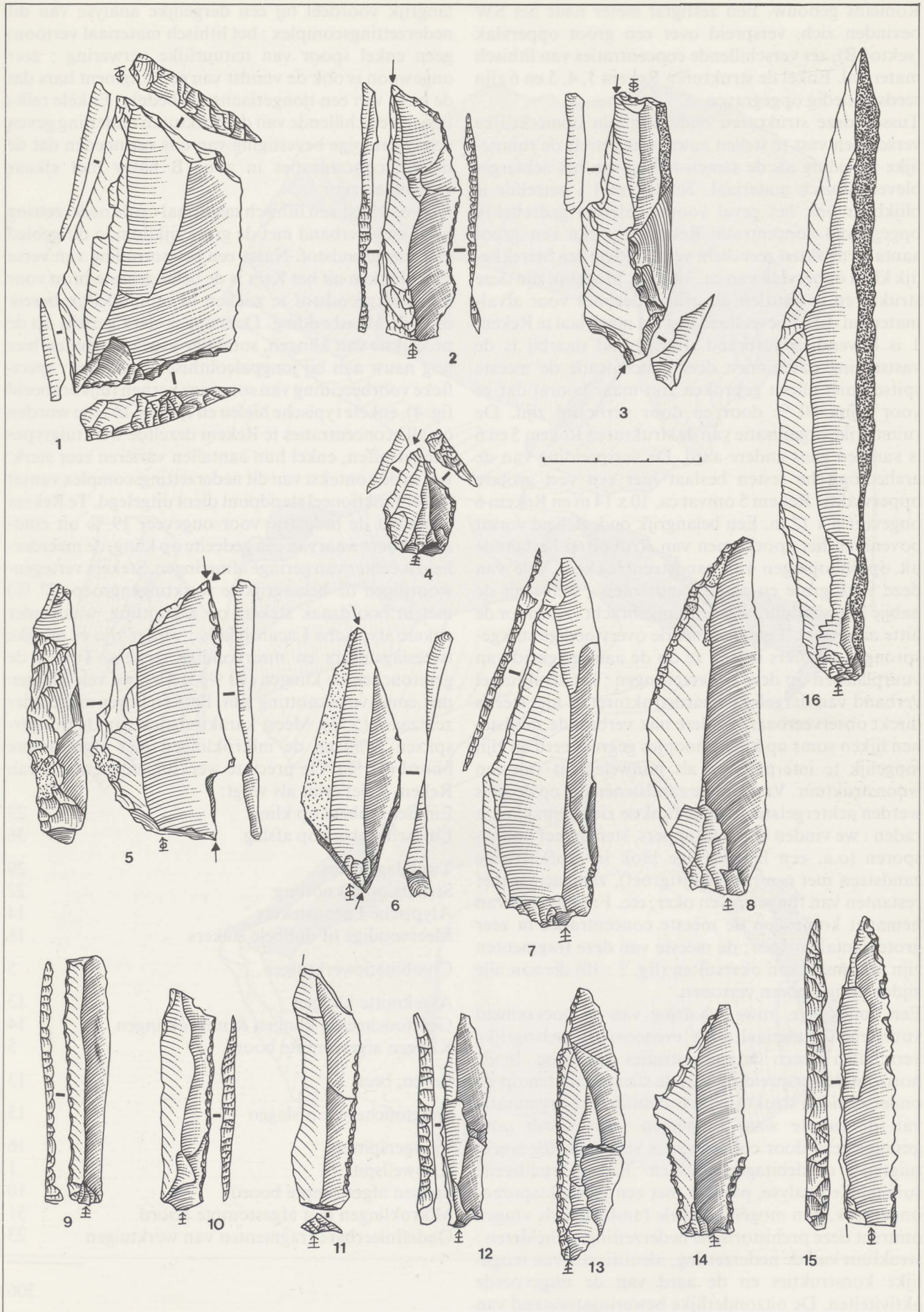
¹ Thyssen & Van Impe 1979; De Boe 1981 en 1983. Er werd reeds op dit terrein een nederzetting uit het Vroeg-Mesolithicum opgegraven: Lauwers & Vermeersch 1982.

1 Plan van sleuven onderzocht in 1984 met schematische aanduiding van de concentraties Rekem 1-8

2 Tjongeriaanindustrie van Rekem : 1-5 : eindschrabbers ; 6-9 : stekers op afknotting ; 10 : okerstift.

3 Tjongeriaanindustrie van Rekem : 1-6 : stekers ; 7-8 : schuin afgeknotte klingen ; 9-11 : mikroklingen met afgestompte boord ; 12-13 : tjongerspitsen ; 14 : Creswellspits ; 15 : spits met afgestompte boord ; 16 : onbewerkte kling.

Romeins gebouw. Een zestigtal meter naar het SW bevinden zich, verspreid over een groot oppervlak (sektor B), zes verschillende concentraties van lithisch materiaal. Enkel de structuren Rekem 1, 4, 5 en 6 zijn reeds volledig opgegraven.

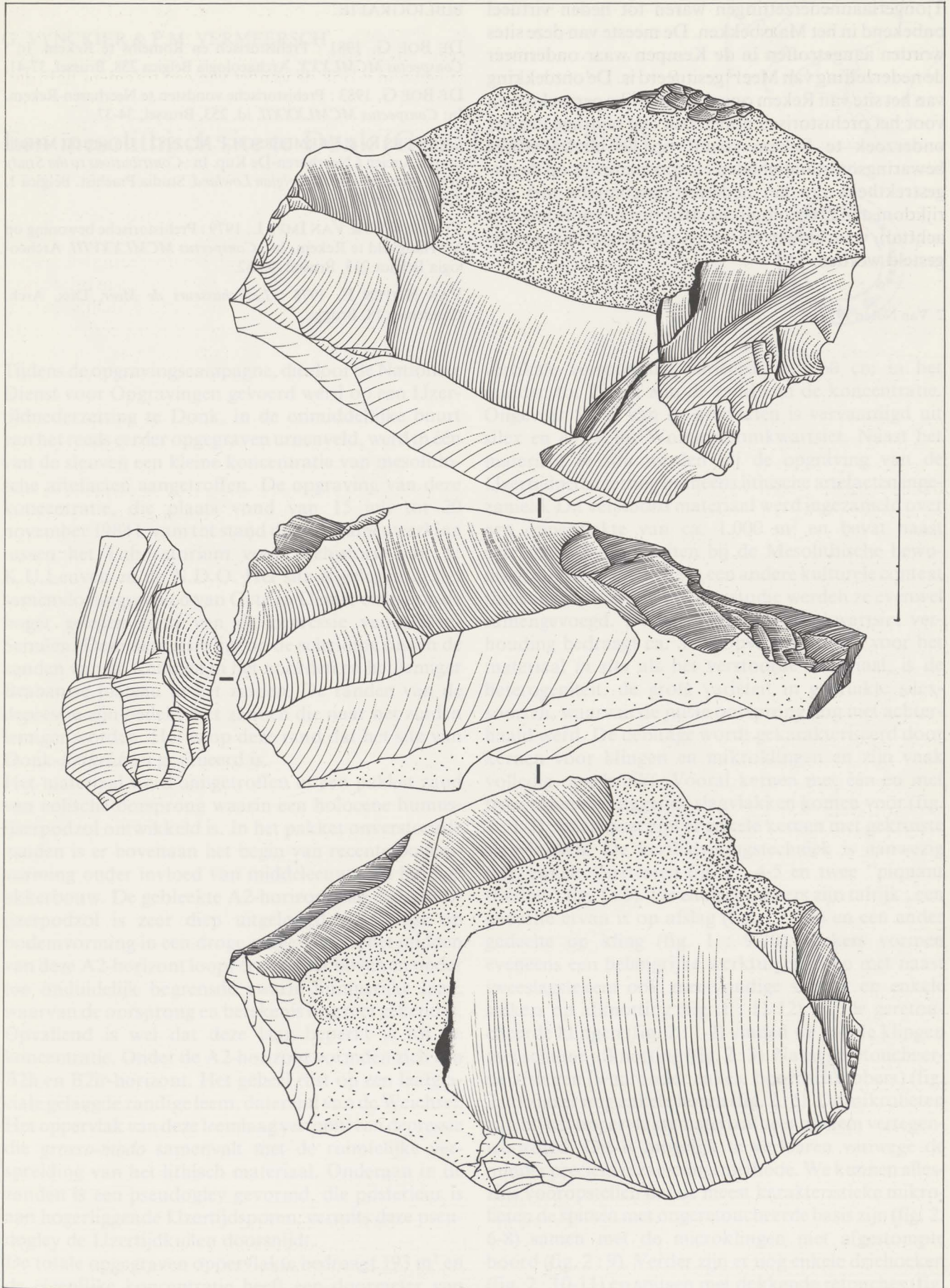
Tussen deze structuren onderling zijn opmerkelijke verschillen vast te stellen zowel wat betreft de ruimtelijke spreiding als de samenstelling van het achtergebleven lithisch materiaal. Te Rekem 1 - hetzelfde is blijkbaar ook het geval voor de slechts gedeeltelijk opgegraven concentratie Rekem 7 - zijn een groot aantal artefakten zeer dicht verspreid op een betrekkelijk klein oppervlak van ca. 3 à 4 m². Mogelijk zijn deze structuren te aanzien als evacuatiezones voor afvalmateriaal. Een hoeveelheid van het materiaal te Rekem 1 is bovendien verbrand. Intrigerend daarbij is de vaststelling dat binnen deze concentratie de meeste spitsen niet alleen gebroken zijn maar vooral dat ze voor bijna 50 % door en door verbrand zijn. De ruimtelijke organisatie van de structuren Rekem 5 en 6 is van een gans andere aard. De verspreiding van de archeologische resten beslaat hier een veel grotere oppervlakte. Rekem 5 omvat ca. 10 x 14 m en Rekem 6 ongeveer 8 x 12 m. Een belangrijk onderscheid vormt bovendien het voorkomen van structuren bestaande uit opeenhopingen van zandsteenblokken. Vele van deze vaak grote en platte zandstenen - welke uit de nabije Maasbedding werden aangebracht - zijn door de hitte aangetast. Tesamen met de overvloedige stukgesprongen schilfers wijzen ze op de aanwezigheid van vuurplaatsen op deze nederzettingen; het structureel verband van dergelijke haardstructuren is niet steeds direkt observeerbaar. Andere niet verbrande zandstenen lijken soms op kleine hoopjes gegroepeerd en zijn mogelijk te interpreteren als bouwelement van een woonstructuur. Van andere zandstenen die op de sites werden achtergelaten laat de functie zich gemakkelijk raden: we vinden er o.a. kloppers, stenen met polijstsporen (o.a. een langwerpige blok in grofkorrelige zandsteen met centrale polijstgroef), zandstenen met restanten van fijngevreven oker, etc. Fragmenten van hematiet komen op de meeste concentraties in zeer grote aantallen voor; de meeste van deze fragmenten zijn afkomstig van okerstiften (fig. 2 : 10) die aan alle zijden polijstsporen vertonen.

Een voorlopige, ruwe schatting van de hoeveelheid vuurstenen materiaal wijst eveneens op belangrijke verschillen tussen de concentraties onderling. In de horizontale verspreiding van de silexartefakten op de onderscheiden structuren is een duidelijke organisatie van de ruimte waar te nemen; dit wordt o.m. gesuggereerd door concentraties van bepaalde werktuigtipes of debitageprodukten. Een gedetailleerde ruimtelijke analyse, parallel met een gebruikssporenonderzoek, kan mogelijk enkele fundamentele vragen omtrent deze prehistorische nederzetting verhelderen: structuur van de nederzetting, identificatie van mogelijke konstrukties en de aard van de uitgevoerde activiteiten. De uitzonderlijke bewaringstoestand van de archeologische resten betekent bovendien een be-

langrijk voordeel bij een dergelijke analyse van dit nederzettingcomplex: het lithisch materiaal vertoont geen enkel spoor van natuurlijke verwerking; zeer ongewoon is ook de vondst van een fragment hars dat de basis van een tjongeriaanspits bedekt. Enkele refits tussen verschillende van de structuren onderling geven een voorlopige bevestiging van ons vermoeden dat de meeste concentraties in zone B nauw met elkaar verbonden zijn.

De overvloed aan lithisch materiaal op de nederzetting heeft enig verband met de grote rijkdom in dit gebied aan silexgrondstof. Naast een bevoorrading van verse silexblokken uit het Krijt is de belangrijkste bron voor hun silexgrondstof te zoeken in onmiddellijk bereik m.n. de Maasbedding. Debitage is sterk gericht op de produktie van klingen, sommige aspecten sluiten hier nog nauw aan bij jongpaleolithische tradities: specifieke voorbereiding van sommige kernen (bijvoorbeeld fig. 4), enkele typische hielen en *éperon*. In feite worden op alle concentraties te Rekem dezelfde werktuigtipes aangetroffen, enkel hun aantallen variëren zeer sterk, wat in de kontekst van dit nederzettingcomplex vanuit louter functioneel standpunt dient uitgelegd. Te Rekem 5 bestaat de industrie voor ongeveer 19 % uit eindschrabbers waarvan een gedeelte op kling, de meerderheid is echter van geringe afmetingen. Stekers vertegenwoordigen de belangrijkste werktuigengroep (27 %) met in hoofdzaak stekers op afknotting, waaronder enkele atypische Lacanstekers; verder zijn er talrijke tweeslagstekers en meervoudige stekers. Tussen de geretoucheerde klingen (10 %) treffen we vele klingen met concave afknotting aan. Becs en boren zijn eerder zeldzaam (5 %). Meest karakteristiek zijn de tjongerspitsen (9%) en de mikroklingen met afgestompte boord (17 %). De precieze werktuigeninventaris van Rekem 5 ziet eruit als volgt:

Eindschrabbers op kling	23
Eindschrabbers op afslag	36
Tweeslagstekers	29
Stekers op afknotting	22
Atypische Lacanstekers	14
Meervoudige of dubbele stekers	16
Combinatiewerktuigen	5
Afgeknotte klingen	13
Geretoucheerde klingen & mikroklingen	14
Klingen afgestompte boord	5
Boren, becs	13
Geretoucheerde afslagen	15
Tjongerspitsen	16
Creswellspits	1
Spitsen afgestompte boord	10
Mikroklingen met afgestompte boord	51
Ondefinieerbare fragmenten van werktuigen	23
	<hr/>
	306
Artefakten met gebruiksretouches	85

4 Tjongeriaanindustrie van Rekem : kern voor klingen.

Tjongeriaanederzettingen waren tot heden virtueel onbekend in het Maasbekken. De meeste van deze sites worden aangetroffen in de Kempen waar ondermeer de nederzetting van Meer² gesitueerd is. De ontdekking van het site van Rekem opent belangrijke perspectieven voor het prehistorisch onderzoek : de bijdrage van het onderzoek te Rekem steunt op de uitzonderlijke bewaringsomstandigheden en voornamelijk op de uitgestrektheid van het nederzettingencomplex met een rijkdom aan archeologische structuren (voorlopig een achttal), waarbinnen restanten van constructies vastgesteld worden.

2 Van Noten 1978.

BIBLIOGRAFIE

- DE BOE G. 1981 : Prehistorisch en Romeins te Rekem. In : *Conspectus MCMLXXX*, Archaeologia Belgica 238, Brussel, 37-41.
- DE BOE G. 1983 : Prehistorische vondsten te Neerharen-Rekem. In : *Conspectus MCMLXXXII*, id. 253, Brussel, 34-37.
- LAUWERS R. & VERMEERSCH P.M. 1982 : Un site du Mésolithique Ancien à Neerharen-De Kup. In : *Contributions to the Study of the Mesolithic of the Belgian Lowland*, Studia Praehist. Belgica 1, Tervuren, 15-52.
- THYSSEN W. & VAN IMPE L. 1979 : Prehistorische bewoning op het Hangveld te Rekem. In : *Conspectus MCMLXXVIII*, Archaeologia Belgica 213, Brussel, 58-62.
- VAN NOTEN F. 1978 : *Les chasseurs de Meer*, Diss. Arch. Gandenses 18, Brugge.